

تحلیل سرایت جنایات عمدی و غیرعمدی به نفس و اعضاء
در آموزه‌های فقه امامیه و حقوق کیفری ایران

مؤلف:
حمیدرضا میرزایی

سرشناسه	:	میرزایی، حمیدرضا، ۱۳۷۳-
عنوان و نام پدیدآور	:	تحلیل سرایت جنایات عمدی و غیر عمدی به نفس و اعضاء در آموزه‌های فقه امامیه و حقوق کیفری ایران/ نویسنده حمیدرضا میرزایی.
مشخصات نشر	:	تهران: مبین اندیشه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۷ ص.
شابک	:	۹۷۸۶۰۰۲۳۹۴۱۸۷
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۱۹-۱۲۶.
موضوع	:	جرم و جنایت (فقه)
موضوع	:	Crime (Islamic law)*
موضوع	:	جرم و جنایت -- ایران
موضوع	:	Crime -- Iran
موضوع	:	جرایم علیه اشخاص-- ایران
موضوع	:	Offenses against the person-- Iran
موضوع	:	قتل غیر عمد -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	:	Manslaughter -- Law and legislation -- Iran
موضوع	:	قتل عمد -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	:	Murder -- Law and legislation -- Iran
رده بندی کنگره	:	۱۹۵BP
رده بندی دیویی	:	۲۷۵/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۵۹۹۸۵۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی ملی	:	فیا

نام کتاب: تحلیل سرایت جنایات عمدی و غیر عمدی به نفس و اعضاء
در آموزه‌های فقه امامیه و حقوق کیفری ایران
نویسنده: حمیدرضا میرزایی
ناشر: مبین اندیشه
چاپخانه: احسان
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰
قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان
شابک: ۷ - ۴۱۸ - ۲۳۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸
ISBN ۹۷۸-۶۰۰-۲۳۹-۴۱۸-۷
دفتر تهران: خیابان سردار جنگل شمالی - خیابان چمران - کوچه ۱۱ پلاک ۲۶ واحد ۲
همراه: ۰۹۱۲۳۹۰۸۴۷۵
دفتر قم: خیابان شهید فاطمی (دور شهر) کوچه ۱۸ پلاک ۳۵
کلیه حقوق برای ناشر محفوظ می‌باشد.
همراه: ۰۹۱۲۶۵۱۸۰۳۶ - تلفن: ۳۷۸۳۶۹۱۳ - ۳۷۷۴۸۳۷۰ - ۰۲۵

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۱۱	فصل اول.....
۱۱	کلیات.....
۱۳	مبحث اول: مفهوم شناسی.....
۱۳	گفتار اول: مفهوم جنایت.....
۱۵	گفتار دوم: مفهوم سرایت جنایت.....
۱۹	مبحث دوم: ماهیت سرایت جنایات.....
۲۴	مبحث سوم: ارتباط و مقایسه سرایت جنایت با برخی از نهادهای حقوقی کیفری ایران.....
۲۴	گفتار اول: ارتباط و مقایسه سرایت جنایات با تعدد جرم.....
۲۷	گفتار دوم: ارتباط و مقایسه رابطه سببیت و موضوع سرایت جنایات.....
۳۰	گفتار سوم: ارتباط و مقایسه سرایت جنایات با قاعده تداخل (قصاص و دیات).....
۳۵	فصل دوم.....
۳۵	سرایت ناشی از جنایات عمدی به نفس و اعضاء.....
۳۵	از منظر آموزه‌های فقه امامیه و حقوق کیفری.....
۳۷	مبحث اول: احکام سرایت ناشی از جنایات عمدی به نفس.....
۳۷	گفتار اول: تحلیل حقوقی احکام سرایت ناشی از جنایات عمدی به نفس.....
۴۰	گفتار دوم: تحلیل فقهی احکام سرایت ناشی از جنایات عمدی به نفس.....
۴۹	مبحث دوم: احکام سرایت ناشی از ایراد جنایت عمدی به مادون نفس.....
۵۲	گفتار اول: تحلیل حقوقی سرایت ناشی از ایراد جنایت عمدی به مادون نفس.....
۵۵	گفتار دوم: تحلیل فقهی سرایت ناشی از ایراد جنایت عمدی به مادون نفس.....
۵۹	فصل سوم.....
۵۹	سرایت ناشی از جنایات غیر عمدی به نفس و مادون نفس.....
۵۹	از منظر آموزه‌های فقه امامیه و حقوق کیفری.....
۶۱	مبحث اول: سرایت جنایات غیر عمدی به نفس و احکام آنها.....
۶۳	گفتار اول: تحلیل حقوقی سرایت جنایات غیر عمدی به نفس.....
۶۷	گفتار دوم: تحلیل فقهی سرایت جنایات غیر عمدی به نفس.....
۶۸	مبحث دوم: سرایت جنایات غیر عمدی به مادون نفس و احکام آنها.....
۶۹	گفتار اول: تحلیل حقوقی سرایت صدمات به مادون نفس و احکام آنها.....
۷۲	بند اول: تعدد ضربه‌ها بر عضو.....

پیشگفتار

قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، با تغییر و تحولات فراوانی نسبت به قوانین جزایی سابق، همراه بوده است. از عمده تحولات مهم این قانون تغییرات مربوط به مباحث جنایات کتب قصاص و دیات است. از جمله موضوعاتی که قانونگذار به صورت قاعده‌مند و هدفدار در قانون مذکور مطرح کرده است، تشریع موضوع سرایت جنایات ذیل مبحث گسترده‌تری تحت عنوان تداخل جنایات مستوجب قصاص و تداخل و تعدد دیات است و با توجه به سابقه طولانی فقهی این موضوع، خلأ آن در قانون احساس می‌شد و صد البته از جهات عملی و کاربردی باعث سردرگمی و تشتت آراء قضایی می‌شد.

اگرچه قانون مجازات اسلامی تعریفی از سرایت جنایات ارائه نکرده است، اما برای درک بهتر مفهوم سرایت و به دست آوردن ملاکی برای بررسی آن می‌توان سرایت جنایات را این چنین تعریف کرد: هرگاه جنایتی بر تمامیت جسمانی شخصی وارد شود و این صدمات به مرور زمان به نفس (اعضاء اعم از داخلی یا خارجی شخص گسترش پیدا کند و حسب مورد موجب فوت، قطع عضو، جراحتی بزرگتر و یا حتی زوال یا نقصان منفعتی در شخص شود. از لحاظ حقوقی مطابق این تعریف «سرایت» یک «سبب» و یا «عامل» برای ایجاد نتیجه‌ای، غیر از نتیجه جنایت اولیه است. نتیجه ناشی از سرایت جنایت اولیه می‌تواند هر نوع آسیبی از صدمه به اعضای مجنی علیه گرفته تا تشدید جراحات و حتی فوت مجنی علیه را شامل شود. نکته دیگری که در این تعریف حائز اهمیت است این است که اصطلاح «سرایت» علاوه بر داشتن مفهوم حقوقی، مفهومی عینی و علمی نیز می‌باشد. به لحاظ علمی امروزه ثابت شده است که عاملی به نام «عقونوت» موجب سرایت جرح یا قطع عضو در بدن دیگر اعضا و جوارح، منافع و یا نفس انسان می‌شود.

سرایت هم در جنایات عمدی و هم در جنایات غیرعمدی متصور است؛ در

سرایت ناشی از ایراد جنایات عمدی به نفس و مادون نفس، در رکن مادی این جنایات رفتار یا رفتارهای مرتکب مانند ایراد ضربه واحد و یا ضربات متعدد و متعاقب آن ایراد یک جنایت یا جنایات متعدد و یا ضربات متوالی و متقارب و ضربات غیر متوالی مرتکب و به دنبال آن‌ها سرایت جنایت یا جنایات وارده در اثر این رفتارها و در نهایت تأثیر این رفتارها بر احکام این جنایات که حسب مورد تداخل یا عدم تداخل قصاص اعضاء در نفس یا اعضای دیگر است. همچنین احراز رابطه سببیت میان رفتار مرتکب و جنایت وارده از یک سو و رابطه سببیت میان همان رفتار و نتیجه ناشی از سرایت از سوی دیگر و استناد یا عدم استناد نتیجه ناشی از سرایت به مرتکب جنایت اولیه حائز اهمیت می‌باشد. در رکن معنوی این جنایات، مقنن میان جنایت وارده و نتیجه ناشی از سرایت آن تفاوت گذاشته است. از دیدگاه مقنن رکن معنوی نتیجه ناشی از سرایت یک جنایت از جنایت اولیه تبعیت نمی‌کند و ممکن است که نتیجه سرایت یک جنایت عمدی حسب مورد عمد یا غیر عمد محسوب شود.

در سرایت جنایات ناشی از ایراد جنایات غیر عمدی مطابق ماده ۵۳۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ چنانچه صدمه وارده یکی باشد، تداخل دیه صورت می‌گیرد و تنها دیه نفس یا عضو یا آسیب بزرگتر ثابت می‌شود و در صورتی که صدمات متعدد باشد چنانچه مرگ یا آسیب بزرگتر در اثر سرایت تمام صدمات باشد، حکم به تعدد دیه، یعنی دیه‌ی صدمات غیر مسری، علاوه بر دیه‌ی نفس یا عضو یا آسیب بزرگتر، می‌شود. اما در مورد سرایت صدمه یا صدمات به منافع دو دیدگاه را می‌توان مطرح کرد؛ دیدگاه اول، تبعیت سرایت این نوع صدمات از ماده ۵۳۹ ق.م.ا به دلیل اطلاق واژه «آسیب» در صدر این ماده است. اما دیدگاه دیگر تبعیت سرایت صدمات به منافع از قاعده‌ای است که قانون‌گذار در ماده ۵۴۶ وضع کرده است که مطابق آن اگر صدمه بر عضو وارده به یکی از منافع سرایت کند و آن

جراحت علت و سبب زوال یا نقصان منفعت باشد (رابطه طولی) در جنایت بر عضوی که منجر به زوال یا اختلاف منفعت گردد اگر با یک ضربه یا جراحت واقع شده باشد و دیه یکی بیش از دیگری باشد، در این صورت دیه کمتر در دیه بیشتر تداخل پیدا می کند که مطابق دیدگاه نویسنده این نوشتار دیدگاه اخیرالذکر با توجه به مبانی، منابع و مستندات فقهی قانون گذار به تفسیر منطقی، از قانون نزدیک تر است.

بنابراین در این پژوهش سعی بر آن است تا با بیان اقوال فقها و همین طور ادله ی آنها و بررسی این نظرات و بررسی تفصیلی قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ تجزیه و تحلیل و در عین حال چالش ها، تعارض ها و اشکالات قانون مجازات اسلامی در این موضوع بیان شود و راه حل های مناسب نیز تا حدی که مقدمات این تحقیق ایجاب می کند، ارائه شود.

حمیدرضا میرزایی

تابستان ۱۴۰۰

www.ketab.ir